

Az embrióhoz, a magzathoz való erkölcsi viszonyulás néhány kérdése

Dr. Barcsi Tamás, egyetemi docens

- Kapcsolati etika: a magzat-szülő viszonyt a kapcsolati etika szempontjából értelmezi.
- A gyermekekről (illetve mindenkiről, aki arra rászorul, idősekről, elesettekről) való gondoskodás: általános emberi jellemző, ösztönösen ezt tesszük, de ez általános morális kötelezettség is.
- Lévinas: az arc üzeni: „ne hagyj magamra”, „ne ölj meg”
- És a magzatról való gondoskodás? A magzatnak nincs arca. Persze ez sem teljesen igaz a modern képalkotó eljárások korában.
- A szülők képzeletében is arca van a magzatnak.

- Kapcsolati etika: másikkal szemben felelősség akkor kezdődik, amikor a másikkal tudomást szerzünk: ha a gyermeket várják, már létrejött valamilyen viszony a magzat és a szülők között.
- Vita az embrió, a magzat morális státuszáról.

Vajon az embrió, a magzat ugyanolyan értékes mint egy felnőtt ember?

Sokan úgy vélik, hogy nem:

Dean Stretton gondolat kísérlete.

Kigyullad a meddőségi klinika, ahol éppen vagyunk: kit mentenénk ki, 10 embriót vagy öt felnőtt embert? Stretton: a felnőtteket, felismerjük, hogy az emberi méltóság a tudatossághoz, értelmességhez kapcsolódik.

- Kritikája:
- Hille Haker: kit mentenénk ki a tűzből, ha a kedvenc kiskutyánk és egy lefagyasztott embrió között kellene választanunk? Valószínűleg az előbbit. És nem azért mert felismertük, hogy a kutyák magasabb morális státusszal rendelkeznek, Haker szerint ezt abszurd volna levezetni az esetből.
- Kapcsolati etika: a kapcsolatok fontosságára mutat rá az eset.
- De lehet, hogy azért mentjük ki a kutyát, mert nem az értelmességhez, hanem a szenvedés és az örömmézés képességéhez kapcsoljuk a méltóságot (P. Singer)? Melyiket mentjük: idegen kutya vagy a tőlünk is származó embriót?

- És mi a helyzet ha egy idegen felnőtt ember és a kutyánk élete között kell választanunk? Mindketten képesek a szenvedésre, az ember racionalitásra is. Ha a kapcsolatoknak van elődlegessége, akkor a kutyát mentem.
- A kapcsolati etikának is megvannak a korlátai.
- Igaz, hogy a szülő-magzat viszonyban kevés jelentősége van a morális érveknek, az absztrakt normáknak, ha várják a gyereket.
- A probléma akkor van, ha valaki nem akarja megszülni a gyerekét. Pl. nemi erőszak áldozataként teherbe esett. Az erőszakolójának az arcát látja bele a gyermeke arcába. Persze, ha mégis megszüli őt, kialakulhat közöttük egy, a traumát is felülíró, szoros kapcsolat. Szerelmem Szarajevó c. film.

Álláspontok az emberi élet kezdetével kapcsolatban

- I. Az emberi élet a fogantatással („a fogantatás pillanatával”) veszi kezdetét.

Az abortusz : nem megengedett, emberölésnek minősül. Ez az ún. „konzervatív” nézet.

Ezt az álláspontot fogadják el: a keresztény egyházak. Legjobban a Római Katolikus Egyház tiltakozik az abortusz ellen.

- Kevesen tudják, hogy ez az álláspont nem olyan régi, hivatalossá csak a 19. században válik az Egyházban.
- Korábban: a keresztények nem tanították azt, hogy az emberi élet a fogantatással veszi kezdetét.
- Ugyanakkor: az abortuszt bűnnek tartották. *Diognetosz levél (i. sz. 230): "A keresztények magzatelhajtást nem követnek el."* Az *Ancyrai Zsinat (i. sz. 314)* szigorú büntetéssel sújtotta a magzatelhajtás minden formáját.
- Szt. Ágoston, Szt. Tamás az arisztotelészi lélekfelfogást fogadták el.

■ Arisztotelész: 3 részből áll a lélek:

1. Vegetatív, növényi

2. Érző, állati

3. Gondolkodó, racionális.

A magzat először csak a növényi, majd az állati lélekrésszel rendelkezik. Végül nyeri el a racionális lélekrészt: ez akkor kezd kialakulni amikor a magzat megmozdul, de teljesen a születést követően fejlődik ki.

Csak az számít embernek, aki mindhárom lélekrésszel rendelkezik. Az abortusz: élet elpusztítása, de nem gyilkosság.

- A keresztények is ezt fogadták el. Ez az ún. késleltetett áttelekésülés (szukcesszív animáció) tana.
- Aquinói Szt Tamás: a fogantatást követő 40. napot követően tekinthetjük embernek a magzatot (fiúgyermek esetében, lány: 80. nap után).
- Változás: 17. század: a tudomány fejlődésével megjelennek az első primitív mikroszkópok. Már a spermiumban is megtalálható egy ember-formájú, miniatűr lény.
- Preformizmus-tan: az egyedfejlődés nem más, mint növekedés.
- Ennek hatására: az egyház az azonnali áttelekésülés (szimultán animáció) tanát fogadja el: az áttelekésülés a fogantatás pillanatában megtörténik.
- Hivatalosan: IX. Pius pápa, 1854, 1869

- A tudomány mai megközelítése: epigenezis-tan: a megtermékenyített petesejt nem emberi formájú, azt csak fokozatosan nyeri el.
- Továbbá: a megtermékenyülés kb. egy napig tartó folyamat. Értelmezhetetlen a „fogantatás pillanata”.
- A zigóta fejlődésének 14 napjáig néha kettéosztódik: egypetájú ikrek. A lélek is kettéosztódik?
- Vita a lélek eredetéről a patrisztikus irodalomban:
  - Traditionalisták, generacionisták: a szülők adják tovább a gyerekeiknek a lelket.
  - Kreacionizmus: minden egyes ember lelkét közvetlenül Isten teremti.

- A katolikus egyház (és a többi keresztény egyház) kitart álláspontja mellett a „gyakorlati erkölcsi biztonság” miatt.
- II. János Pál: Az élet Evangéliuma enciklika: Az abortusz az egyik legsúlyosabb bűn. Aki magzatelhajtást végez: „önmagától beálló kiközösítésbe esik”, többé nem tagja az egyháznak.
- Ha az anya élete veszélyben van, akkor megengedett az abortusz.

■ Érvek az élet fogantatástól kezdődő védelme mellett.

Az embrió is az emberi fajhoz tartozik.

De mit jelent a fajhoz tartozás? Génállomány? Üszögterhesség. Az ember több mint génállományának összessége. Értelmesség? És a szellemi fogyatékosok? Általános meghatározás: minden ember emberi szülőktől származik.

Kontinuitás érv.

Az embrió fejlődése folyamatos, nincs egy markáns határ. Máshogy szemlélve a problémát viszont azt mondhatjuk, hogy releváns, ha különbséget teszünk egy pár napos embrió, egy érzőképes magzat, illetve egy agykérgi agyműködéssel is bíró magzat között, még akkor is, ha genetikailag ugyanarról az egyedről van szó.

Identitás érv.

Az ember fejlődése minden egyes pillanatában azonos önmagával.

Erre mondhatjuk azt, hogy kérdéses, hogy a pár évvel ezelőtti önmagam mennyiben azonos mai önmagammal, teljes azonosságról biztosan nem lehet szó, de öt éves kori és mai önmagam között még kevesebb a hasonlóság. Nem is beszélve arról, hogy a magzatnak nincs öntudata, így identitásról beszélni vele kapcsolatban problematikus.

Potencialitás érv.

Az embrióban minden megvan, hogy emberként kiteljesedjen megfelelő körülmények között.

Aktív, reális potencialitás: a dolog önmagában hordozza a célt, amivé válik.
Embrió.

Passzív , gyenge potencialitás: rajta kívül eső meghatározottság nélkül el nem érhető lehetőség. Ivarsejt.

Ez az érv nem veszi kellően tekintetbe, hogy egy embrió csak az anyai test „használatával” életképes, önmagában nem, az anya pedig egy önállóan gondolkodó lény, aki lehet, hogy nem akarja, hogy a testében fejlődjön egy magzat.

II. Az emberi élet a fogantatás és a születés között jelenik meg.

Van egy fejlődési pont, szakasz a magzat életében, ha ezt eléri, onnantól kezdve embernek kell tekinteni. Innentől kezdve az abortusz emberölés, előtte megengedhető megfelelő indokkal. Ez ún. „közvetítő nézet”.

Különbözőképpen határozzák meg ezt a fejlődési pontot:

A beágyazódás kritériuma. A 6. és a 12. nap között. Az embrió csatlakozik az anya keringési rendszeréhez. Günter Rager: már a megtermékenyülést követően megindul az anya és az embrió kommunikációja.

Az ikerképződés lehetőségének lezárulása. A 14. nap. Az erkölcsi szubjektum az individuumhoz kapcsolódik.

Érzőképeség-kritérium: amikor a magzat érzőképesé válik: 14. terhességi hét.

Életképeség- kritérium: amikor a magzat az anyai test nélkül életképes.

Agyszületés-kritérium

A magzatot akkor kell embernek tekinteni, amikor már regisztrálható agyműködése van.

Goldenring amerikai orvos: 1982

- a. Agytörzsi-agyszületés koncepció: 8. terhességi hét.
- b. Módosított agytörzsi agyszületés: amikor az agytörzs be tudja tölteni funkcióját: a szervek legalább kezdetlegesen működnek. 10. hét
- c. Neocorticalis-agyszületés: amikor agykéregi működés is van. Kb. 22-24. hét

III. Az emberi élet a születéssel kezdődik.

Az abortusz nem minősül emberölésnek, ezért korlátozó tényezők betartásával megengedhető. Ez az ún. „liberális” álláspont.

Ellenvetés: a szülő számára, ez nem ontológiai, hanem minőségi ugrás. A fejlődési stádiumok a kapcsolat elmélyülésének lehetőségét hordozzák.

Ez igaz, de a születésnek *morális jelentősége* van, mert a magzat személy voltáról vita van, az újszülöttéről nincs: teljes jogú emberi személy. *Jogi jelentőség*: feltételes jogalanyisága van a magzatnak: az élveszületéssel visszamenőleg válik jogképesé, személlyé.

Érvek az élet védelmének fokozatossága mellett

A természetre hivatkozó érv.

A természet pazarló módon bánik az embriókkal, a megtermékenyülés után az embrióknak csak egy része ágyazódik be. Ellenvetés: Azért mert a természetben ez így zajlik, nekünk is pazarló módon kellene bánni vele? Van-kell probléma: a tényekből nem levezethető az, hogy miként kell cselekednünk.

Fenomenológiai érv.

Az emberlét olyan formáit tulajdonítjuk az embriónak, ami nincs is benne. Milyen emberi jellemzőket hordoz egy nyolcsejtes embrió? Ellenvetés: A megismerés feltételez valamilyen előzetes tudást, amely értelmezi a tapasztalatot. Ebbe belelátjuk a múltját (megterm. petesejtből jött létre) és a jövőjét (kifejlett emberré válhat).

Ez igaz. De egy megerősszakolt nőben a magzata a múlt traumáját idézi fel és egy olyan jövőbeli kapcsolat lehetőségét amit nem akart.

Realiconalitás érv. Az embrió nem ember, mert az anyai szervezetre utalt, nélküle nem tudna tovább élni. Ellenvetés: az emberi viszonyok alaphelyzete a gondoskodás és a gondoskodásra szorultság. Ez igaz. De a liberálisok szerint az anyának joga van ahhoz, hogy rendelkezzen a saját testével. Persze ez szélsőséges megközelítés. A kérdés minden esetben fennáll-e a gondoskodási kötelezettség?

- Az abortusz szabályozása.
- Általában tiltották. A magzat életének, az anya életének védelme érdekében. Demográfiai okokból: diktatúrák.
- Változás Nyugaton a 60-as, 70-es években. Enyhült a szabályozás. Okai: női jogokért harcoló feminista mozgalmak, az abortusz elvégzésének orvosi biztonsága, a túlnépesedéstől való félelem, stb.

- Az államnak a „semlegesség” álláspontját kellene követnie az abortusz-kérdésben.
- Kis János filozófus: lehetetlen olyan szabályozást alkotni, amelyet nem fog sérelmezni egyik fél sem, de a sérelmek mérlegre tehetőek.
- Akinek a meggyőződése szerint a magzat személy, annak erkölcsi teher egy olyan társadalomban élni, ahol az abortusz megengedett.
- Aki szerint nem személy a magzat, annak erkölcsi teher egy olyan társadalomban élni, ahol az abortusz tilos.
- De az előbbi esetben a teher csupán közvetett: politikai közösségünk másoknak megengedi azt, ami az ő felfogásában bűn, az utóbbi esetben viszont a teher közvetlen lehet, amikor a terhes nő számára megtiltják azt, ami az ő felfogásában nem bűn. Mivel a közvetlen teher súlyosabb a közvetett tehernél, adódik a szabályozási mód is.

- Nyugaton: az állam megengedi az abortuszt, jogilag az emberi élet kezdete a születés.
Korlátok: időkorlát+indikációk
- Magyarországon 89-ig rendeletben szabályozták. Abortuszbizottságok.
- Új törvény: 1992. évi LXXIX. törvény a magzati élet védelméről.

- A magzat jogi értelemben nem minősül embernek. Ennek ellenére védeni kell az életét. Az abortusz megengedhető, de korlátozó tényezők betartásával. Időkorlát és valamely indikációnak meg kell felelni. Törvényi okok, indikációk:
  - Az anya egészsége súlyosan veszélyeztetett.
  - A magzat súlyos fogyatékoságban szenved.
  - A terhesség bűncselekmény következménye.
  - Súlyos válsághelyzet: „az, amely testi vagy lelki megrendülést, illetve társadalmi ellehetetlenülést okoz”.

- Időkorlát:

- Alapelemben a terhesség 12. hetéig engedélyezett

- Kivételesen: 18. ill. 20-24. hét.

- Időkorlát nélkül szakítható meg,

- a. az állapotos nő életét veszélyeztető egészségi ok miatt,

- b. ha a magzatnál a szülés utáni élettel összeegyeztethetetlen rendellenesség áll fenn.

A Családvédelmi Szolgálatnál meg kell jelenni kétszer (kivéve egészségügyi ok miatt kért abortusz esetén), ha a második esetben is megvan a szándék az abortuszra, akkor nem lehet megtagadni azt.

- A Patent Egyesület felmérése a kötelező védőnői tanácsadásról 2014-ben.
- A 101 megkérdezettet az esetek 13%-ában értesérellem (befolyásolás, hibáztatás, érzelmi nyomásgyakorlás) a tanácsadás során. A védőnő gyakran gyilkossággal azonosította az abortuszt, jellemzőek az embrió és magzat gyerekként vagy babaként való megnevezése, valamint az olyan érzelmekre ható kifejezések, mint a „dobog a kis szíve”.
- A megkérdezettek mintegy fele nem kapta meg az előírt mennyiségű és minőségű információt, tájékoztatást.

- Az Alaptörvény a következőképpen rendelkezik: „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”
- Az abortusz-törvényt nem módosították, az továbbra is érvényben van.

- További etikai problémák:
  - Felelős-e az abortuszt végrehajtó orvos?
  - Az abortusztabletta lehetősége.
  - Ha morális okok miatt tiltjuk az abortuszt, mit kezdünk pl. egy olyan esettel, amikor egy 12 éves kislányt megerőszakoltak és teherbe esett.

- Van olyan nézet, amely szerint bizonyos esetekben akkor is megengedhető az abortusz (az anya életének veszélyeztetettségén túl), ha embernek tekintjük a méhmagzatot.
- Ezt az álláspontot képviseli Judith Thomson.
1971: A magzat és a hegedűművész

- Kórházban ébredsz, melletted egy hegedűművész, össze vagytok kötve, keringési rendszerét rákapcsolták a tiédre.
- A hegedűművész halálos beteg, csak te segíthetsz rajta, a Zenebarátok Társasága elrabolt, 9 hónap kell a gyógyuláshoz.
- Kérdés: *kötelességed* vállalni az összekapcsoltsági állapotot?

- Thomson: nem vagy köteles.
- Ez az eset hasonlít egy akaratán kívül, nem önkéntesen teherbe esett nő helyzetéhez. A hegedűművész = magzat, az elrabort ember = anya.
- Ha az elrabort embernek nem kötelessége segíteni a hegedűművészen, akkor az anyának sem kötelessége vállalni az összekapcsoltsági állapotot nem önkéntesség esetén.
- Nem önkéntesség szűkebb értelmezése: nemi erőszak, tágabb: emellett a véletlen terhesség is: az anya nem védekezett megfelelően.

- Thomson végkövetkeztetése: Mindenkinek joga van az élethez, de az élethez való jog nem tartalmazza, hogy mindazon eszközökhöz (így pl. mások testéhez) is jogunk volna, amelyekre életünk meghosszabbításához szükségünk lenne.
- Nem önként vállalt terhesség kihordása nem kötelező, a magzatnak nincs hozzá joga, még ha embernek tekintjük is.

- Ellenvetések:
- Anya-magzat: a legszorosabb biológiai kapcsolatáról van szó.
- A terhes nő biológiailag közreműködött abban, hogy létrejöjjön a magzat.
- A terhesség sok örömmel is jár, az abortusz indoka nem a 9 hónapos „összekapcsoltsági” állapot.
- A nem önkéntesség tágabb esete nem fogadható el: a nő felelőssége is a „véletlen” teherbeesés.

Mesterséges megtermékenyítés

---

19. sz.: állatkísérletek a mesterséges megtermékenyítéssel kapcsolatban.

Ennek humán alkalmazását Robert Geoffrey Edwards angol kutató vetette fel az 1960-as években. Edwards és munkatársa, Patrick Steptoe által kifejlesztett eljárások vezettek a sikerhez. Edwards 2010-ben Nobel-díjat kapott, 2013-ban halt meg.

1978: megszületik az első lombikbébi: Louise Brown.

Magyarországon 1988-ban született meg az első lombikbébi, Pécsen.

Azóta a humán reprodukciós eljárások nagy része elfogadottá vált:

- In vitro fertilizációs eljárások (IVF): testen kívüli megtermékenyítés.
- In vivo eljárások: az anya testében történik a megtermékenyítés. Spermiumokat juttatnak bele (művi inszemináció), vagy a petesejtet juttatják a megtermékenyülés szempontjából megfelelő helyre.
- Donor ivarsejttel végzett eljárások (gyakrabban donor hímivarsejt, ritkábban donor petesejt felhasználása történik).

- Elfogadott eljárások Magyarországon:
  - Házastársak v. élettársak ivarsejtjeivel végzett testen kívüli megtermékenyítés és embrió-beültetés.
  - Donor ivarsejttel végzett testen kívüli megtermékenyítés.
  - Házastárs v. élettárs ondójával végzett mesterséges ondóbevitel: művi inszemináció.
  - Donor ivarsejttel végzett művi inszemináció.
  - Embrióadományozás.

- Az eljárásban Mo-n házastársak és különnemű élettársak vehetnek részt. Bármely félnél fennálló egészségi ok (meddőség) miatt lehet kérni.
- Egyedülálló nő esetében a reprodukciós eljárás akkor végezhető el, amennyiben a nő életkora vagy egészségi állapota (meddőség) következtében gyermeket természetes úton nagy valószínűséggel nem vállalhat.
- Problémás kérdés: „szelektív redukció”: több embriót ültetnek be az anyaméhbe. Később az orvos eltávolítja a többletembriókat. Itt olyan abortuszról van szó, ahol a terhesség is megmarad. Korlátozzák a beültetendő embriók számát (2-3).

- És mi történjen azokkal az embriókkal, amelyeket előállítanak de nem ültetnek be? Vagy kísérleti célra használhatják fel, v. az eljárásban részt vevő személyek rendelkeznek vele: „letétbe helyezik” a későbbi felhasználás céljából, v. eladományozhatják. Ha nem használják fel, egy idő után megsemmisítik (Mo: 10 év).
- Ez sok szempontból problémás, lásd az embrió morális státuszáról folytatott vitákat: akik embernek tekintik az embriót, az eladományozást, a megsemmisítést nem fogadják el.

Vitatott eljárás: dajkaanyaság, béranyaság. Más a megtermékenyítő anya, és más a kihordó anya. Dajkaanyaságnál: nincs anyagi ellenszolgáltatás, béranyaságnál van.

Problémák a béranyasággal:

- Kötődés kialakulása. „Baby M” eset. a Stern házaspár 10 000 dollárt fizetett: Mary Beth-et William Stern spermájával művi inszemináció útján megtermékenyítették. Mary Beth az 1986. március 26-án megszületett gyermeket azonban nem adta át a szerződésnek megfelelően a Stern házaspárnak és Sarah-nak nevezte el. Pereskedés: Sternék megkapták a gyermeket, akit Melissára kereszteltek át.
- Mégsem kell a baba. „Baby S” eset. Crystal Kelley vállalta a béranyaságot, beültették az embriót. A terhesség 21. hetében kiderült, a magzatnak súlyos rendellenességei vannak. A „megrendelő” pár azt kérte, hogy Crystal vetesse el a gyermeket. Ezt ő nem tette meg, pedig a szerződés szerint ezt kellett volna tennie. 2012. június 25-én megszületett a gyermek. Végül Baby S nevelőszülőkhöz került, mert Crystal sem tudta vállalni a gondozását anyagi okokból.

További vitatott eljárások:

- Petesejtek lefagyasztása élettervi okokból. A nem régóta alkalmazott gyorsfagyasztásos módszerrel jó eredményeket lehet elérni. Fiatal petesejtek tárolásáról van szó.
- Támogatók: a biológiai óra megállítása, a reprodukciós autonómia kiszélesedése! Néhány ellenvetés: a „hamis biztonság” miatt még jobban kitolódik a párkeresés, a gyermekvállalás időpontja, egy idősebb szülőnek több terhet jelent a gyermek, illetve: a mesterséges megtermékenyítés sok esetben sikertelen.

Készült az NTP-SZKOLL-19-022. sz. pályázata keretében

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Nemzeti
Tehetség Program